

II

(Förberedande rättsakter)

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

421:a PLENARSESSION DEN 26–27 OKTOBER 2005

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok om arv och testamente"

KOM(2005) 65 slutlig

(2006/C 28/01)

Den 1 mars 2005 beslutade Europeiska kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådföra Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om: "Grönbok om arv och testamente"

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 21 september 2005. Föredragande var **Daniel Retureau**.

Vid sin 421:a plenarsession den 26–27 oktober 2005 (sammanträdet den 26 oktober 2005) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 118 röster för och 2 nedlagda röster.

1. Kommissionens förslag

1.1 I enlighet med Haagprogrammet (2001) lägger kommissionen fram en samrådsinriktad grönbok om testamenten och arv med internationella aspekter. Följande frågor tas upp:

- Tillämplig lagstiftning.
- Domstols behörighet och ömsesidigt erkännande av handlingar och domstolsbeslut.
- Administrativa bestämmelser, handlingar som upprättats eller registrerats av notarie, administrativa handlingar och ömsesidigt erkännande av dessa.
- Möjligheter till förenkling på Europainivå: certifikat om arv, registrering av testamente.

1.2 De personer som är inblandade i ett gränsöverskridande arvsärende ställs inför särskilda svårigheter som främst gäller skillnaderna i lagstiftning, förfarandebestämmelser och lagvalsregler i de olika medlemsstaterna.

1.3 Grönboken föreslår att man inom EU eventuellt antar materiella bestämmelser och bestämmelser om behörighet, tillämplig lagstiftning och erkännande inte bara av domstolsbeslut utan även av administrativa beslut och handlingar som rör testamenten och arv, även i fall där ett arvsärendes internationella dimension rör tredje land.

2. Kommitténs allmänna kommentarer

2.1 På internationell nivå har denna fråga varit föremål för tre Haagkonventioner om arv och testamenten och en konvention om truster:

- Konventionen om lagkonflikter i fråga om formen för testamentariska förordnanden (som ingicks den 5 oktober 1961 och trädde i kraft den 5 januari 1964). Parter: Belgien, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Grekland, Luxemburg, Spanien, Tyskland och Österrike. Konventionen har också trätt i kraft i andra medlemsstater, t.ex. Nederländerna, Storbritannien och Sverige (som ratificerat den), Irland och Polen (som anslutit sig) och Slovenien (som efterträtt f.d. Jugoslavien).
- Konventionen om internationell förvaltning av arv (som ingicks den 2 oktober 1973 och trädde i kraft den 1 juli 1993), som är i kraft i vissa medlemsstater, t.ex. Portugal (ratificering), Slovakien och Tjeckien (som efterträtt f.d. Tjeckoslovakien).
- Konvention om lagstiftning som är tillämplig på arv (vilken ingicks den 1 augusti 1989). Denna konvention har ännu inte trätt i kraft men redan ratificerats av en medlemsstat (Nederländerna).

— Konvention om lagstiftning som är tillämplig på truster och erkännande av dessa (som ingicks den 1 juli 1985 och trädde i kraft den 1 januari 1992). Parter: Italien och Luxemburg. Konventionen har också trätt i kraft i andra medlemsstater, t.ex. Nederländerna, Storbritannien (som ratificerat den) och Malta (som anslutit sig).

2.2 En konvention (Unidroit) som innebär en enhetlig lagstiftning om formen för ett internationellt testamente ingicks i Washington den 26 oktober 1973 och trädde i kraft den 9 februari 1978. Konventionsparterna är Belgien, Cypern, (Tjeckoslovakien), Frankrike, (Heliga stolen), Italien, Storbritannien, Slovenien och flera tredje länder som USA och Ryska federationen. Konventionen föreskriver ett internationellt registreringssystem och ett enhetligt formulär för detta.

2.2.1 Baselkonventionen från 1972 om ett system för registrering av testamenten, vilken ingicks under ledning av Europeiska rådet men är öppen för tredje land, har följande parter: Belgien, Cypern, Estland, Frankrike, Italien, Litauen, Luxemburg, Nederländerna, Portugal och Spanien.

2.3 Haagkonventionerna rör domstols behörighet och tillämplig lagstiftning, medan Unidroit-konventionerna rör materiell rätt för ärenden som har en internationell dimension. Endast de internationella bestämmelserna om formen för testamenten och registrering av testamenten i ett internationellt register har hittills ratificerats och undertecknats av tillräckligt många parter.

2.4 Detta område gäller en särskild form av överföring av immateriella rättigheter (en grundläggande mänsklig rättighet), på grund av dödsfall. Gemenskapslagstiftning rörande domstols behörighet, tillämplig lagstiftning och ömsesidigt erkännande i arvsärenden med internationell dimension bör ta formen av en förordning.

2.5 Eftersom detta område är så komplext är kommissionens mål och förslag ambitiösa, men de är relevanta och nödvändiga på den inre marknaden som rör många privatpersoner. För att förordningen skall bli effektivare och man skall kunna undvika alla motsättningar mellan bestämmelser i lagstiftningen eller mellan olika staters beslut, bör så många frågor som möjligt bli föremål för lagvalsregler och då, både i teorin och praktiken, underordnas arvsfrågan (så att man exempelvis undviker frågor som främst rör systemet för sakrätter).

2.6 Man kan inte bestrida att en gemenskapslagstiftning har ekonomisk betydelse när det gäller att garantera kontinuiteten efter att en företagare avlidit, särskilt i fråga om överföring av små och medelstora företag i Europa. Denna fråga är också viktig för sysselsättningen och konkurrenskraften i Europa.

2.7 I vissa länder finns det bestämmelser som hindrar att man ingår överenskommelser om framtida arv eller avsätter en

del av ett arv till särskilda ändamål. Bestämmelserna bör anpassas i dessa länder och detta bör främjas på gemenskapsnivå, så att man kan åstadkomma en mer långtgående harmonisering av den materiella rätten och garantera att jordbruksföretag eller andra företag består i stället för att upphöra när ett arv skall delas mellan flera arvtagare.

2.8 Trots att det har skett en viss utveckling på senare tid råder stora skillnader mellan olika länders lagstiftningar och endast ett mindre antal länder har ratificerat de relevanta internationella konventionerna. Kommittén delar därför kommissionens åsikt att det för närvarande är omöjligt att utforma en enhetlig lagstiftning rörande testamenten och internationella arv som kan gälla i alla EU-länder. Kommittén stöder de arbetsområden och prioriteringar som föreslås eftersom framsteg på dessa områden skulle innebära en lösning på flera praktiska problem för berörda arvtagare, notarier, förvaltningar samt domare och andra jurister.

2.8.1 Man kan även undersöka andra möjligheter mot bakgrund av internationell rätt som medlemsländerna kan uppmanas att beakta inför en ratificering av eller anslutning till vissa konventioner (former av testamenten, tillämplig lag, internationellt testamente samt nationell och internationell registrering).

2.8.2 Lagstiftningen om arv och testamenten har i länder med romersk och germansk rättstradition präglats av en uppfattning om arv som i många avseenden är föråldrad. Att arvlåtarens (¹) egendom och tillgångar ärvdes betraktades som att denna person fick ett slags fortsatt liv genom sina arvingar. Utvecklingen av arvsrätten leder till att avtal blir allt viktigare. Efter Tyskland och Schweiz håller nu Frankrike på att genomföra en reform av arvsrätten, och därmed kommer arvlåtarens och arvtagarnas vilja att spela en större roll i arvsärenden, också när det gäller att garantera företags kontinuitet.

2.8.3 Samtidigt riktas allt större kritik från arvtagare mot de system som ger mycket stor frihet, t.ex. genom att testamentsgivaren kan göra vissa personer arvlösa utan motivering. Det ökade antalet tvister vittnar om detta.

2.8.4 Det är fullt realistiskt att en större harmonisering på sikt kommer att ske i Europa, eller åtminstone en viss samverkan som kan påskyndas genom införandet av ett europeiskt testamente och ett tillräckligt öppet och flexibelt lagstiftningsinstrument, och att behandlingen av testamenten och arvsärenden med en internationell dimension därmed underlättas, utan att man för den skull avskaffar vissa historiskt och sociologiskt betingade särdrag i de olika rättssystemen. Materielementa gemenskapsbestämmelser är en annan möjlig lösning, när det gäller att acceptera *professio juris* (²) som ett alternativ till en eller flera tillämpliga nationella lagstiftningar.

(¹) Den person arvet härrör från (den avlidne).

(²) Testamentsgivarens val av lagstiftning som är tillämplig på arvet.

2.9 Kommittén anser att förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 är en inspirationskälla, och att framför allt artiklarna 21.3 och 46 i förordning (EG) nr 2201/2003 är viktiga referenser och under alla omständigheter vägledande för familjerätten när det gäller att bestämma innehållet i viss planerad lagstiftning ⁽³⁾.

2.10 EESK välkomnar därför grönboken och anser att de frågor som tas upp är grundläggande och viktiga. Kommittén kommer att anstränga sig för att besvara frågorna med utgångspunkt i Europamedborgarnas intressen och behov och med beaktande av medborgarnas ökade rörlighet och tidigare omfattande migrationer.

2.11 Man bör börja med de frågor som rör formen för testamenten, domstols internationella behörighet, lösning av lagkonflikter som gäller tillämplig lagstiftning, registrering av testamenten, ömsesidigt erkännande av domstolsbeslut och andra beslut från behöriga myndigheter samt intygande (s.k. apostille) av handlingar. Prejudikat för dessa frågor finns inom europeisk och internationell lagstiftning.

2.12 Kommittén anser att ett gemensamt system (en enhetlig arvsrätt och enhetlig behandling av kvarlåtenskapen) är att föredra framför att arvsärenden behandlas på många olika sätt. Av praktiska skäl bör man dock göra undantag i vissa fall, t.ex. när det gäller fast egendom och viss lös egendom (fartyg, luftfartyg, affärsrörelser etc.) i utlandet.

2.13 Vissa frågor, t.ex. arvsavtal eller truster, kommer fortfarande att tillhöra de nationella befogenheterna ⁽⁴⁾, men följande frågor måste ingå i den planerade europeiska lagstiftningen: erkännande utan exekvaturförfarande av domstolsbeslut, antingen dessa leder till arvstvister eller inte, restkompetens, erkännande av beslut och andra handlingar från offentliga eller privata organ som inte är domstolar samt inskrivning i nationella fastighetsregister med utgångspunkt i det europeiska certifikatet om arv.

3. Kommentarer om särskilda frågor som ställs i grönboken

3.1 En förordning som den nämnda förordning (EG) nr 2201/2003 men tillämplig på arvsrätt skulle inte räcka för att lösa de problem som uppstår i internationella arvsärenden. De flesta arvsärenden medför dock inga tvister, och man måste även kunna lösa problem som uppstår när inga som helst tvister förekommer. Dessutom krävs domares medverkan i vissa länder och i vissa frågor även i fall utan tvister.

⁽³⁾ EUT L 338, 23.12.2003.

⁽⁴⁾ I många europeiska länder erkänns inte arvstruster, och i vissa av dessa länder betraktas laglotter och donationer som offentliga ärenden. Detta uppmuntrar till strategier för att kringgå arvsrätten, t.ex. när det gäller fast egendom i dessa länder.

3.2 Gemenskapsinstrumentet bör förvisso lösa ovannämnda problem rörande behöriga forum och erkännande av domstolsbeslut, men det bör också ge möjligheter att lösa följande:

— **Testamentariska ordningar:** Villkor för testamentets giltighet (form och innehåll, testationsbehörighet, begränsningar för handlingsfriheten), laglotter, atypiska arvsärenden, (tillåtna eller förbjudna) arvsavtal, arvstruster och en persons ställning som arvtagare.

— **Legala arvsordningar och testamentariska ordningar:** En persons ställning som arvtagare och delar av arv, bestämmelser rörande oskiftade dödsbon, utredning och fördelning av arv etc.).

— Förutom erkännande av domstolsbeslut (och eventuella undantag av offentlig karaktär) även erkännande av utomrättsliga handlingar som är knutna till en reglering utan konflikter av arvsärenden: Testamentet, notariehandlingar och andra administrativa handlingar eller de berörda stats-tjänstemännens och juristernas internationella behörighet.

— När det gäller anknytningskriterierna i fråga om domstols behörighet krävs det uppenbarligen en viss flexibilitet, både för att kriterierna skall uppfyllas av den lagstiftning testamentsgivaren hade för avsikt att tillämpa, eller eventuellt den lagstiftning som arvtagarna är i sin rätt att förvänta sig att man tillämpar (testamentsgivarens nationalitet och vanlig vistelseort, den ort där dödsfallet ägt rum, den ort där testamentet har upprättats och deponerats, den ort där största delen av egendomen finns etc.).

3.3 Kommittén stöder gemenskapens Haagprogram när det gäller skapandet av ett europeiskt certifikat om arv och inrättandet av ett system för registrering av testamenten. Medlemsländerna bör avgöra vilken myndighet som skall ha behörighet att utfärda detta certifikat, och inrätta ett centralt internationellt register om ett sådant inte redan finns. Ett centralt gemenskapsregister bör inrättas (eller europeiskt register, med anknytning till Europarådet, om de medlemsländer som ännu inte ratificerat Baselkonventionen skulle uppmanas att göra detta), och domare, notarier och andra aktörer vars behörighet avgörs av tillämplig nationell lagstiftning bör få tillgång till informationen i detta centrala register (med utgångspunkt i arvlåtarens namn och födelsedatum bör de åtminstone få veta i vilket medlemsland och eventuellt vilket tredje land ett testamente upprättats, vilket datum detta skett och vid vilken myndighet testamentet deponerats, så att de kan begära en kopia av den relevanta nationella myndigheten).

3.3.1 Det europeiska systemet för registrering bör under alla omständigheter vara förenligt med Baselkonventionens och Washingtonkonventionens respektive system, eftersom flera medlemsländer redan är parter i dessa konventioner och förslaget till gemenskapslagstiftning även rör arvsärenden som kan omfatta tredje land.

3.4 När en persons ställning som arvtagare väl har erkänts och utredningen och fördelningen av arvet genomförts bör de administrativa förfarandena förenklas i så stor utsträckning som möjligt. Kommittén förespråkar ömsesidigt erkännande av handlingar och dokument som upprättats av aktörer som är lagligt erkända i den lokala lagstiftningen, och direkt registrering av äganderätten i fastighetsregister (eller vid myndigheter som har behörighet att registrera rättigheter i samband med fastigheter) samt registrering av servitut, hypotek eller eventuella inteckningar som kan belasta egendomen i fråga, i enlighet med tillämplig nationell lagstiftning.

3.5 Kommittén vill fästa kommissionens uppmärksamhet på de skatteproblem som kan uppstå för arvtagare till egendom som finns i två eller flera länder. Man bör undvika eventuella problem med dubbelbeskattning av hela eller delar av arv, något som kan ge en konfiskeringseffekt i vissa arvsärenden eller leda till orättvis behandling av arvtagare i förhållande till den egendom som var och en av dem ärver. Det behövs en sammanställning av alla skattebestämmelser som är tillämpliga på internationella arvsärenden i de olika medlemsländerna, så att man kan fastställa vilka länder som beskattar egendom och tillgångar utanför sitt eget territorium, jämföra skattesatser och söka rättvisa lösningar för de berörda länderna. Kommissionen skulle eventuellt kunna föreslå ett typavtal för överenskommelse mellan medlemsländerna om dubbelbeskattning i internationella arvsärenden.

3.6 Bör ett europeiskt testamente utformas med Washingtonkonventionens internationella testamente som modell och bör även en internationell registrering ske, förutom den europeiska registreringen i den form som föreskrivs i Baselkonventionen? Därmed skulle fler länder kunna uppmantras att ratificera Washingtonkonventionen och Baselkonventionen, och erbjuda bättre garantier för arvtagare i internationella arvsärenden som inte bara omfattar medlemsländer utan även tredje land. Kommittén föreslår detta upplägg för kommissionens enheter eftersom dessa konventioner redan är kända i medlemsländerna, som i vissa fall har ratificerat dem, och de statliga tjänstemännen och domarna redan har varit i kontakt med testamenten och registreringar som underställs dessa juridiska system.

3.7 Om denna idé förverkligades, skulle det europeiska testamentet godkännas i denna form i alla nationella lagstiftningar. Gemenskapslagstiftningen bör förhindra att rena formfrågor ställer sig i vägen för den allmänt erkända principen att testamentsgivarens vilja skall respekteras så långt det är möjligt inom den tillämpliga lagstiftningens ramar.

3.8 En särskild gemenskapsstiftning krävs för att denna lagstiftning skall tillämpas i alla arvsärenden som omfattar två eller flera medlemsländer eller även tredje land, även länder som är parter i internationella konventioner, för att garantera gemenskapslagstiftningens tillämpning under alla omständig-

heter (dvs. den särskilda gemenskapslag som då har företräde före den internationella lagen).

4. Övriga frågor

4.1 I grönboken ställs 39 huvudfrågor som delas in i underfrågor. Kommittén kan i detta inledande skede inte svara på alla frågor, men föreslår kommissionen att höra de berörda juristorganisationerna var för sig och om alla teman som behandlas i grönboken.

4.2 Kommittén nöjer sig med några möjliga svar på frågor som den anser är särskilt viktiga. Den allmänna ordningen skall i princip vara att förenlighet med Haagkonventionerna, Baselkonventionen och Washingtonkonventionen bör eftersträvas, för att gemenskapsbestämmelserna i största möjliga utsträckning skall harmoniseras och man därmed i framtiden skall kunna uppnå ett brett juridiskt samförstånd mellan största möjliga antal medlemsländer och icke-medlemsländer.

4.3 De anknytningskriterier som föreskrivs i Haagkonventionen från 1961 om lagkonflikter i fråga om formen för testamentariska förordnanden bör gälla, eftersom de erbjuder en tillräcklig mångfald och i de flesta fall gör det möjligt att motivera tillämpligheten för den lag som testamentet upprättats under.

4.4 I enlighet med vissa reformer som nyligen avslutats eller pågår i mellersta Europa bör man särskilt skydda intressena för (minderåriga eller myndiga) arvtagare som saknar rättslig handlingsförmåga eller är gravt funktionshindrade, om möjligheterna att utvidga arvsärenden, använda sig av avtal eller låta arvtagare välja tillämplig lag skulle innebära att laglottssystemet ändras eller att det inte skulle råda rättvisa mellan arvtagare. Att flexibiliteten för testamentsgivaren och arvtagarna ökar får inte inverka negativt på de bestämmelser i en av de tillämpliga lagarna som i störst utsträckning skyddar arvingarna (se frågorna 5 och 10 i grönboken).

4.5 Om ett arv förvaltas av en av arvtagarna eller dennes ombud, i ett land där det inte är obligatoriskt att utse en förvaltare, bör detta inte betraktas som att arvsärendet godkänns utan *beneficium inventarii*, dvs. att arvtagaren endast kan stå i skuld för sin del av arvet.

4.6 Det bör finnas möjlighet för arvtagarna att godkänna arvet inom ramen för eventuella fordringar, och möjlighet till en överenskommelse mellan arvingar eller ett arvsavtal som föreskriver ojämn delning i ett legitimt syfte (fortsatt näringsverksamhet, fördelar för arvingar utan rättslig handlingsförmåga eller med funktionshinder) samt avtal som föreskriver lika delning mellan barn från olika kullar eller utomäktenskapliga barn i de fall tillämplig lagstiftning inte ger dem möjlighet, eller direkt överföring av arvet från en arvtagare till hans egna arvingar på grund av att den förväntade livslängden ökar.

4.7 Det vore lämpligt att, inom vissa gränser, låta testamentsgivaren välja vilken lag som skall tillämpas på arvet, t.ex. lagen i det landet där han är medborgare (eller ett av de länder där han är medborgare) eller lagen i det land där han vanligen vistas.

4.8 Slutligen anser EESK att det utmärkta jämförande arbete som kommissionens enheter har inlett bör fortsättas och vidareutvecklas, att det bör uppdateras på kommissionens webbplats och att texterna bör översättas till tillräckligt många språk för att de skall komma till allmän nytta bland de jurister, statstjänstemän, handläggare och domare som har att behandla internationella arvsärenden. Vidare bör texterna utformas så att sammanfattningar i varje kapitel gör de allmänna principerna begripliga för Europamedborgare som skall upprätta ett testamente med internationell dimension eller för deras arvtagare.

Bryssel den 26 oktober 2005

4.9 EESK ser fram emot resultaten av de samråd som kommissionen redan inlett och de som senare kommer att inledas. Kommittén hoppas att den senare får tillfälle att utarbeta yttranden om den allmänna inriktningen och mer konkreta lagstiftningsförslag, och erbjuder sig då att behandla dessa i detalj, eftersom den anser att frågan om testamente och arv är en mycket viktig fråga för Europamedborgarna. Medborgarna väntar sig att förenkling av formaliteter, största möjliga rättssäkerhet och skattemässiga säkerhet samt snabbast möjliga reglering av internationella arvsärenden skall bli resultatet av ett gemenskapsinitiativ, och man får inte göra dem besvikna, vare sig det gäller privatpersoner eller företag, jordbruk eller annan näringsverksamhet som företagen eller ägarna önskar skall fortsätta efter deras bortgång.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Anne-Marie SIGMUND

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Situationen och framtidsutsikterna för 'traditionella' energikällor som kol, olja och naturgas i den framtida energimixen"

(2006/C 28/02)

Den 10 februari 2005 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande om "Situationen och framtidsutsikterna för 'traditionella' energikällor som kol, olja och naturgas i den framtida energimixen"

Sektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som ansvarat för beredningen av ärendet, antog sitt yttrande den 1 september 2005. Föredragande var **Gerd Wolf**.

Vid sin 421:a plenarsession den 26–27 oktober 2005 (sammanträdet den 26 oktober 2005) antog kommittén följande yttrande med 119 röster för, 1 röst emot och 3 nedlagda röster:

På senare år har kommittén avgett en rad yttranden⁽¹⁾ om olika aspekter av energifrågorna. Den klart största delen av energiförsörjningen bygger liksom tidigare på de fossila energislagen kol, petroleum och naturgas. Användningen av dessa är kopplad till både resursfrågan och utsläppen av växthusgaser, och därför syftar detta yttrande till en utvärdering av dessa "traditionella" energislag.

Med detta som utgångspunkt kommer seriens resultat senare att sammanfattas inom ramen för yttrandet "EU:s energiförsörjning: En strategi för en optimal energimix".

Det strategiska målet med denna serie, som avslutas med ett yttrande om de förnybara energislagen och föreliggande yttrande, skall vara att lägga fram underlag för att utarbeta realistiska handlingsalternativ för en framtida energimix.

⁽¹⁾ Se "Främjande av förnybar energi: Åtgärder och finansieringsinstrument" (EUT C 108, 30.4.2004), "Kärnkraftens betydelse för elproduktionen" (EUT C 112, 30.4.2004), "Fusionsenergi" (EUT C 302, 7.12.2004), "Användning av geotermisk energi – jordvärme" (EUT C 110, 30.4.2004).

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning och rekommendationer
2. Energifrågan